СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LIX. Ч. 121. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК. П'ЯТНИЦЯ, 25-го ТРАВНЯ 1951. — No. 121. JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, MAY 25, 1951. VOL. LIX.

П'ЯТЬ ЦЕНТІВ в Злуч. Дер. Америки СІМ ЦЕНТІВ Закордоном — Тел. „Свободи": BErgen 4-0807, 4-0237 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 — FIVE CENTS in the U. S. of America SEVEN CENTS Elsewhere

АТОМОВА ГАРМАТНА ЗБРОЯ НА ВІЙНУ В КОРЕЇ

Вашингтон, 23 травня. — Конгресмен Овертон Брукс, другий з черги член палатної комісії збройної служби, у своїй промові зажадав негайно вжити випробувану вже атомову гарматну кулю, щоб скоротити війну в Кореї, врятувати життя тисячів американських вояків, та влекшити натугу населення вдома. Він виявив, що фахівці армії і техніки Комісії Атомової Енергії працювали більше ніж рік, щоб виробити далеко зручнішу зброю ніж атомову бомбу, якої можна б ужити в формі гарматньої кулі. Цю зброю випробували остаточно підчас досвідів на острові Еніветок на Тихому океані і вона готова до вжитку в війні. — Останньої п'ятниці голова генерального штабу армії, ген. Дж. Лотон Коллінс, сказав репортерам у Сіатл, що це тільки питання часу, коли атомова гарматна куля й „дитяча" атомова бомба для скидання зі звичайних боєвих літаків може бути використана без небезпеки для нападаючого. Коли після промови Брукса запитувано військових урядовців, чи це правда, що казав Брукс, вони відповіли, що не можуть нічого говорити про готовість зброї для боїв. Урядовці Атомової Комісії заявили коротко: „Жадних коментарів". Загальна думка така, що ужиток нової атомової зброї в Корейській війні мусить бути одобрений президентом Труманом.

Злиття Радієвого й Театрального Підприємств

Ню Йорк. — Плян для об'єднання підприємства Амерікен Бродкестінґ Компані і Юнайтед Парамавнт Тіатрс подано до загального відома. Після переведення об'єднання назва нового підприємства буде „Амерікен Бродкестінґ-Парамавнт Тіетрс, Інкорпорейтед". Таку трансакцію мусить потвердити ще Федеральна Комунікаційна Комісія. Капітал обох підприємств виносить $25,000,000. В тимчасовій умові згадують ще про закупно для цього синдикату підприємства Колумбія Бродкестінґ Систем, вартости $6,000,000. Ця компанія має свої телевізійні висильні побіч телевізії Парамавнт. Заплановане злиття дасть підставу до створення найбільшого телевізійно-радієвого підприємства в ЗДА.

МУСИТЬ БУТИ РІЗНИЦЯ МІЖ МІСЬКИМИ І СІЛЬСЬКИМИ ШКОЛАМИ

Вашингтон. — В Альманаху на 1951 р., виданім Красвим Педагогічним Товариством, поміщена розвідка на тему „Дитина в сільському оточенні". У ній обговорює д-р Фені В. Донн із Колумбійського університету питання виховання дитини з уваги на околицю, в якій вона проживає. Авторка глибоко розглядає хиби шкільництва різного типу і доводить, чому не всі школи можуть бути однакові. Зокрема сільські школи мусять бути пристосовані до потреб фармерів і земельних господарів і тому в фармерських осередках треба зберігати такі школи, які там досі існували, очевидно з відповідними доповненнями. Міські школи мусять бути пристосовані до міського життя і праці. Це позначається на розподілі матеріялу й часу, призначеного на навчання, відповідно до пори року.

ДУМАЮТЬ ПРО ПОНОВНУ КАНДИДАТУРУ ТРУМАНА

Денвер, Колорадо. — На зібранні Красного Демократичного Комітету обмірковують можливість поновної кандидатури Гері С. Трумана в наступних президентських виборах в 1952 році. Голова Комітету, Вилієм М. Бойл, висловив погляд, що вигляд на світовий мир матиме великий вплив на рішення президента, чи він має поновно кандидувати. Бойл закликав демократів провадити передвиборну кампанію під гаслом здійснення програми „Справедливого Розподілу" („Фер Діл"), без огляду на те, хто буде кандидувати.

С. ПЕТЛЮРА

1926 — 1951

„Хай свято сьогоднішнє навчить нас шанувати пом'ять полеглих і бережно плекати традиції боротьби за українську державність, такі чисті і пророчисті, такі ушляхотнюючі, бо і оправдані і окроплені святою кров'ю найкращих синів нації. А найголовнішою з тих традицій буде: Пам'ятати про неминучість відновлення боротьби тими самими засобами і під тими самими гаслами, що ними користувалисъ і одушевлялись жертви військових подій 1917—1920 рр."

(Зі статті Симона Петлюри п. н. „Пам'яті полеглих за державність", написаній на день 22 Січня 1926.)

ЗНОВУ АЛІЯНТСЬКИЙ ПРОТИНАСТУП В КОРЕЇ

Червоні відступають на цілому фронті, — після величезних втрат.

Токіо, 24. травня. — Війська Об'єднаних Націй в Кореї перейшли вчора знову до протинаступу, як ворог, втративши тільки в сухопутніх боях понад 60,000 вояків та багато тисяч від повітряних атак впродовж минулого тижня, почав генеральний відступ на цілому 100-милевому фронті. Тим самим, теж „друга фаза" великого ворожого весняного наступу, що почалася минулого тижня, закінчилася повною поразкою. — Панцерні колони аліянтів, наступаючи на п'яти втікаючого ворога, захопили вчора знову місто Ганґчу на східній ділянці фронту, минули Капйонґ на центральному секторі та забезпечили Чанґґонґ в долині ріки Пухан. На центральному секторі аліянтські війська віддалені вже тільки на 12 миль від 38-мої паралелі, тоді як на західній ділянці південно-корейські колони, що попереджують наступ головних аліянтських сил, підійшли на віддалення вже тільки чотирьох миль від паралелі, на північ від Мунсан. Впродовж вчорашнього дня аліянти на цілому фронті поступили пересічно 5 миль вперед. Проте, аліянтські спостерігачі вважають, що відступ червоних не є втечою, тільки відомим маневром, щоб вихопитись з-під засягу аліянтських гармат та відв'язатися від швидко наступаючих аліянтських панцерних колон, і почати знову перегрупування та евентуально підготову до нового наступу. До найзапекліших боїв приходило вчора на східному секторі фронту, де ворог був вбився найглибшим клином в аліянтські лінії та опісля залишив сильні відділи для прикриття відступу головних сил. Аліянтське командування вважає, що головною причиною теперішнього загального відступу ворога є величезні втрати, які обраховується в загальному на около 80,000, що відібрало червоним силу до дальшого наступу та заставило їх до відступу. Сильні з'єднання аліянтської авіяції теж вчора з успіхом інтервенювали у фронтових боях, зокрема засипаючи градом бомб шляхи ворожого відступу та ворожі колони на них, завдаючи їм з черги величезних втрат. Аліянтські воєнні кораблі, з великим американським лінійником Ню Джерзі на чолі, продовжували вчора сильний гарматній обстріл ворожого східнього побережжя.

СОВЄТИ МАЛИ ЗАПРОПОНУВАТИ ПЕРЕГОВОРИ В СПРАВІ ПЕРЕМИР'Я В КОРЕЇ

Об'єднані Нації, Н. Й., 24. травня. — Вчора тут поінформовано, що Совєтський Союз посереднім шляхом мав запропонувати переговори зі Злученими Державами в справі перемир'я в Кореї, на базі відновлення демаркаційної лінії на 38-мій паралелі, отже привернення стану, який існував перед комуністичним нападом 25-го червня минулого року. Проте, речник американської делеґації в О. Н. поінформував, що сама делеґація не одержала жадної подібної пропозиції, додаючи при цьому, що Злучені Держави завжди готові переговорювати зі Совєтським Союзом в справі замирення в Кореї, якщо тільки Совєти ясно виявили б своє бажання під цим оглядом. Совєти мали переказати свою пропозицію за посередництвом приватного громадянина міністерству закордонних справ одної з не-комуністичних країн, яке з черги передало цю пропозицію своєму делеґатові в О. Н., що зі свого боку закомунікував її створеному свого часу Генеральною Асамблеєю Комітетові Посередництва два тижні тому. В совєтській пропозиції мала б бути тільки згадка про відновлення демаркаційної лінії на 38-мій паралелі і жадних інших передумов, крім завваги, що совєти самі не думають перебирати ініціятиви в цій справі. В останніх днях оба чолові представники Злучених Держав в О. Н., Ворен Р. Остин і його заступник Ернест А. Грос, заперечили будьто би совєтський представник Я. Малік мав пропонувати їм американсько-совєтські переговори в справі Кореї. При цьому звертається увагу на заяву ген. Бредлі в сенатських комісіях, що ціллю американських військ в Кореї не доконче є „виперти цілком" комуністів з Північної Кореї, тільки доказати ворогові, що воєнне полагоджування конфліктів є для нього занадто коштовне. З цього вноситься, що аліянти готові замиритись, залишаючи Північну Корею дальше під комуністичною контролею, змагаючи опісля дипломатично до здійснення головної цілі: повного замирення і об'єднання Кореї під одним демократичним урядом.

ЧЕРВОНИЙ КИТАЙ ПОГРОЖУЄ О. Н. „КОНСЕКВЕНЦІЯМИ" ЗА ЕМБАРГО

Лондон, 24. травня. — Комуністичний уряд Китаю проголосив осторогу членам Об'єднаних Націй за ухвалення ембарґа на вивіз до Китаю стратегічних матеріялів, погрожуючи їм відповідальністю за „всі консеквенції", які можуть виникнути з такої акції. В переданому совєтським агенством ТАСС повідомленні комуно-китайського міністерства закордонних справ називається ухвалу О. Н. в справі ембарґа „нелегальною і обидною акцією, що є порушенням чартеру О. Н.", та скерованою виразно на поширення теперішньої війни. В повідомленні сказано, що „всі країни, які підуть слідами Злучених Держав та припинять постачання Китаєві і Кореї, будуть відповідальні за всі консеквенції, — які можуть виникнути з такої ворожої акції проти Китаю". — Окремо згадується в тій заяві Британію, обвинувачуючи її, що вона ще перед ухвалою резолюції Об'єднаних Націй була „вже поробила цілий ряд неприязних заходів проти Китаю в ділянці торговлі, доказуючи, що вона є ворогом китайського народу". Рівночасно з тими обвинуваченнями і погрозами заявляється, що ембарґо матиме „малий вплив" на Китай, скріплюючи тільки його рішучість „завдати рішальну поразку американським напасникам".

ПРОДОВЖУЄТЬСЯ НАРОДОВБИВСТВО В КИТАЮ

Гонґ Конґ, 24 травня. — Масові розстріли „ворогів народу" в червоному Китаю, що прибрали всіх форм „законного народовбивства", продовжуються з неслабнутою силою. — Одержана тут сьогодні комуно-китайська преса повідомляє про розстріл дальших 72 „ворогів народу", в Шанхаю 16-го травня і в Сучов 6-го травня.

РОСІЯ ГОТОВА ДО НАПАДУ НА ІРАН

Вашингтон, 23 травня. — Підчас свідчення в сенатських комісіях ген. Омар Н. Бредлі і секретар стейту Дін Ачесон об'єдналися в висловленні օстороги перед небезпекою спору за нафту в Ірані. Бредлі підчас переслухання заявив, що Росія може піти проти Ірану й почати нову аґресію. В той самий час Ачесон сказав кореспондентам на своїй тижневій пресовій конференції, що наладнання англо - іранського спору за нафту „має велике значення для всього вільного світу". Секретар Ачесон тимчасом відкинув протест, присланий Іраном, в якому сказано, що намагання Злучених Держав посередничати між Іраном і Великобританією виявляє ворожнечу Америки до Ірану або втручання в його внутрішні справи. Ачесон сказав кореспондентам, що це „дуже помітна заувага Ірану". Навпаки, твердить секретар, Злучені Держави не проти бажання Ірану перебрати контролю своїх ресурсів, тільки проти однобічної конфіскації ірансько - британської нафтової спілки, в якій інвестовано капітал висотою $585,000,000.

При цій нагоді Ачесон пригадав постійні змагання в минулому допомогти Іранові в його труднощах, а це вказує на приязнь Америки щодо цієї країни.

АЧЕСОН ВКАЗУЄ НА МОЖЛИВІСТЬ ПЕРЕГОВОРІВ ІЗ ЧЕРВОНИМ КИТАЄМ

Вашинґтон. — Секретар Ачесон заявив, що Злучені Держави переговорюватимуть з комуністичним Китаєм у справі закінчення війни. З цього дехто робить висновок, що Америка й далі не виключає признання червоного режиму. На пресовій конференції Ачесон пробував злагіднити враження, яке залишилося з промови минулої п'ятниці асистента секретаря стейту Діна Роска про ставлення ЗДА до Китаю. Ачесон заперечив, наче б переговори в справі миру означали водночас замирення з комуністичним режимом і сказав, що промова Роска мала на меті ствердити „китайсько - американську приязнь". Ачесон пригадав про приязнь Америки до китайського населення і пояснював промову Роска змаганням до втримання такої приязні в майбутньому.

ВЕЛИКІ ВОЄННІ ВПРАВИ АЛІЯНТСЬКОЇ АВІЯЦІЇ В ЕВРОПІ

Париж, 23. травня. — Об'єднана під загальною командою ген. Айзенгавера аліянтська авіяція в Европі виконала вчора першу пробу „несподіваного ворожого нападу зі Сходу" на Бельгію, Голандію і Францію, а в дуже осторожному комунікаті подається, що з „деяким успіхом". В цих вправах взяло участь понад 500 американських і британських бомбардувальників, в к л ю ч н о зі суперфортецями і транспортовими літаками для перевозу парашутистів та воєнного устаткування. „Атака", що відбувалася „з усіх напрямків, головно зі Сходу", тривала цілий день та включала головно великі міста, як Ротердам, Шарлєруа, Калє, Амстердам, Брюсель та інші. Завданням вправ було випробувати західно-европейські протиавіяційні оборонні споруди.

ПІДВИЩКА НА ТРИ ЦЕНТИ ДЛЯ АВТОМОБІЛЬНИХ РОБІТНИКІВ

Вашингтон. — Від половини березня до половини квітня ціна життєвих продуктів зросла на одну десяту відсотка, а проте мільйон автомобілевих робітників дістане підвищку платні по три центи на годину в наслідок зросту цін двох попередніх місяців. Це станеться на підставі контракту між юнією і підприємцями в якому сказано, що платню регулюватимуть що-три місяці відповідно до цін життєвих продуктів. Зміни цін зазначені в Бюрі Робітничої Статистики. Від січня 1950 р., тобто від часу, коли Рада Платень признала за підставу підвищення робітничої платні згадану формулу в контрактах, ціни піднеслися на 9.6 відсотків. За таким правилом Рада Платень погоджується на автоматичну підвишку платні в автомобілевім промислі. Тепер помітна велика знижка в цінах сезонової городини і це дає підставу думати, що на майбутнє не треба буде зміняти скалі платні.

БРЕДЛІ ПОЯСНЮЄ ПОТРЕБУ МОБІЛІЗАЦІЇ

Вашинґтон. — Підчас свого переслухання в сенатській комісії голова об'єднаних генеральних штабів, ген. Омар Н. Бредлі, заявив, що мобілізація Злучених Держав, з усіма її контролями й невигодами та обтяженнями населення, потрібна для „повної забезпеки" країни, а не тільки для Корейської війни. Коли сен. Ралф Е. Фландерс, республіканець з Вермонт, зауважив, що бої в Кореї не вимагають такого обтяження населення, якого від нього вимагається тепер, Бредлі заявив: „Нарід мусить зрозуміти, що всі оті контролі й закупи матеріялів і великі збройні сили, які ми організуємо, все те робиться не для війни в Кореї. У першу чергу, як я на це дивлюся, це потрібне для зміцнення нашого становища для повної забезпеки". Сен. Фландерс опісля заявив, що нарід має повне довіря до ген. Бредлі. — В іншому моменті свого свідчення Бредлі сказав, що ген Доґлес МекАртур міг був наперед відкрити, що китайці наступатимуть на Корею в листопаді у великім числі, отже це вказує, що розвідча служба була невідповідна.

УСПІШНИЙ ДЕБЮТ МАКСИМОВИЧА В ТАВН ГОЛ

Ню Йорк, 24 травня. — Відомий молодий український пяніст Борис Максимович, що здобув собі вже широку славу та найбільші признання в музичних колах Західної Европи і частинно вже теж в Америці, дав вчора свій перший концерт перед добірною і вибагливою публікою в місцевій Тавн Гол. В програмі концерту були твори Скарлятті, Бетговена, Шопена, Шумана, Стравінськоо, Глязунова, Блюменфельда і Ліста. Цю нелегку програму піяніст виконав з найбільшою майстерністю, доказом чого міг бути ентузіязм публіки, що у великій частині заповнила велику залю та приблизно 80% якої становили американці, в цьому переважно представники американського музичного світу. В програмках подано коротку біографію піяніста, підкреслюючи його українськість, що зроблено теж в коротких, але приязних замітках місцевої преси.

ПРОДОВЖУЄТЬСЯ НАРОДОВБИВСТВО В ЧЕРВОНОМУ КИТАЮ

Гонґ Конґ, 23. травня. — Комуно-китайська пресова агенція повідомляє, що посадник Пейпінґу рішив „відтяжити" переповнену місцеву в'язницю, та наказав розстріляти дальших задержаних там 221 „ворогів народу".

Е. Шоґнесі, Директор Іміґраційної Служби, Виступить на З'їзді СУМА

Ню Йорк. — Головна Управа та місцевий Осередок Спілки Української Молоді інтензивно підготовляються до річного, вже другого з черги з'їзду цеї організації, що відбудеться в Ню Йорку 26 і 27 травня. Організатори з'їзду споділються, що в ньому візьме участь около 400 осіб, в тому около 70 делеґатів з різних місцевостей. Атракцією з'їзду буде заповіджений вже виступ відомого вже українцям, головно з виступу на останньому Конґресі у Вашинґтоні, директора ню-йорської окружної Іміґраційної і Натуралізаційної Служби, п. Едварда Шоґнесі, як теж інших американських представників. З нагоди з'їзду відбудеться в неділю, в залі Стайвесант Гайскул в год. 4-ій пополудні музично-танцювальний фестиваль самодіяльних артистичних груп СУМА.

ТІТО ДОМАГАЄТЬСЯ ВІД ПЕРОНА ВИДАЧІ ПАВЕЛІЧА

Беоґрад, 24. травня. — Тут сьогодні офіціяльно повідомлено, що югославське міністерство закордонних справ, в дні 19-го травня звернулося окремою нотою до уряду Аргентини, домагаючись видачі Анте Павеліча та інших провідників хорвартської Усташі,, які тепер перебувають в Аргентині та яких в комуністичній Югославії обвинувачується за „воєнні злочини". Павеліча, що був „поглавником" створеної під час війни хорватської держави обвинувачується зокрема у відповідальності за вбивство 800,000 сербів, хорватів і жидів членами Усташі. Подібною нотою звернувся Тіто теж до Злучених Держав, домагаючись видачі Андрея Артуковіча, що був міністром в уряді Павеліча. В ноті до аргентинського уряду югославське міністерство твердить, що Павеліч створив в Аргентині екзильний хорватський уряд, скерований проти теперішнього режиму Югославії, маючи при цьому піддержку аргентинських властей. Поіменно називається кількох колишніх хорватських міністрів, які під іншими іменами займають високі урядові пости в Аргентині.

В АМЕРИЦІ

● **1,485 ветеранів із корейської війни** приїхали до Сан Франсіско кораблем Форт Мейсон. Це вже третій транспорт поворотців, на місце яких підуть свіжі війська. З нагоди відбиття весняної офензиви в Кореї през. Труман найменував трьох командантів у Кореї повної ранги генералами. Це такі командувачі: лейтенант-генерали Дж. Ван Фліт і Е. Г. Брукс і ґенерал-майор В. М. Годж. Найменування має затвердити сенат.

● **На приватних нарадах науковців над закордонною політикою** на форумі Колумбійського університету в Арден, Н. Й., запроваджено закриті засідання. Містоголова цього університету, д-р Ґрейсон Кирк, сказав кореспондентам, що нерозумно робить Америка, коли прилюдно обговорює таємні справи, про які таким чином негайно довідується Росія.

● **Письменник о. Фултон Шін,** назначений єпископом-помічником при кардиналі Френсісові Спелманові. Самий кардинал написав щойно книжку п. з. „Знайда" („Ди Фавдлінґ"), яку видала накладня Чарлс Скрібнерс Бродерс.

В СВІТІ

● **Лорд Ванзітарт,** колишній постійний підсекретар закордонних справ, закликає британський уряд зірвати дипломатичні стосунки з червоним Китаєм та припинити „залицяння до тих, що вбивають наших вояків".

● **Комуно-чеський уряд** признається, що саботажі на залізниці в країні дійшли до таких розмірів, що вже „загрожують регулярности і безпеці залізничої служби".

● **Британський уряд обмірковує** можливість мобілізації робітників для заповнення недостач робочої сили в оборонній індустрії.

● **Після чотирьох днів вагання** комуно-польський уряд наостанці дозволив на перелет літака американського амбасадора в Москві понад польську територію.

● **Один британський корабель,** що з вантажем гуми вже був в дорозі до червоного Китаю, вернувся назад до Сінґапур, виконуючи доручення О. Н. про здержання експорту стратегічних матеріялів комуністам.

● **В Греції почався страйк** робітників телефонних агенцій.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sunday, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$5.25	Six months	$5.25
На три місяці	$2.75	Three months	$2.75
В Джерзі Сіті і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$12.00	One year	$12.00
На пів року	$6.50	Six months	$6.50
На три місяці	$3.50	Three months	$3.50

Кожна зміна адреси коштує 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ХОЧ УБИТИЙ, А ЖИВЕ!

В „Свободі" з 27 травня 1926 року видруковано великими буквами три слова, повні глибокого й трагічного змісту. Ці слова: „СИМОН ПЕТЛЮРА ВБИТИЙ". Сьогодні, в 25-літні сумні роковини цієї трагічної події, згадуємо за неї з таким самим глибоким почуванням, як згадували тому 25 років, але ще краще розуміючи, чому саме в сл. п. Симона Петлюру спрямував ворог тих сім пострілів, що пролунали на вулиці Парижу, 25 травня 1926 року.

Тому 25 років відзначила „Свобода" вбивство Головного Отамана такими словами:

„Трагічна смерть Симона Петлюри є справдішньою несподіванкою, якої не могла б уявити собі й найбуйніша фантазія... Найбільшою трагедією Петлюри цей факт, що Він упав жертвою пімсти за події, котрим Він не тільки не пособляв, але котрі Він усіми своїми силами старався здержати. Свідчать про це не лишень Його гуманні погляди. Засвідчують про це численні прикази Петлюри до своїх військ, з котрих один передаємо в англійському перекладі".

Цей приказ до вояків, щодо оборони жидівського населення містимо й сьогодні, хоч не з тією метою, як це було тому 25 років. Тоді ми припускали таку можливість, що вбивник сл. п. Симона Петлюри впав жертвою пропаганди ворогів визвольних змагань українського народу та не знав правди про жидівські погроми в Україні. Сьогодні вже ніхто з нас не має найменшого сумніву, що сл. п. Головний Отаман упав з рук большевицького агента та що його постріли були звернені проти символу боротьби за незалежну Україну, проти самої України. Це ж не була ніяка пімста за кривди, бо вони були заподіяні жидам в Україні ворожою рукою; сл. п. Симон Петлюра був тут непричетний. Це був удар у Голову Української Держави, в добре ім'я українського народу, що пірвався до волі **й почав боротьбу за свою державну самостійність. Такого удару** треба було червоній Москві, щоб могла вона легше розправитися із „самостійниками" в загарбаній нею Україні, щоб наставити неприхильно до українських визвольних змагань жидів в Україні й у світі, а також і ввесь поступовий світ, зокрема американський. Ці чортівські заходи Кремля не були без успіхів, коли ще й нині дається, тут і там, також і в Америці відчувати ворожу протиукраїнську руку, яка далі зв'язує жидівські погроми в Україні та антисемітизм з українським народом, а особливо з тими українськими силами, які змагають до визволення України з-під комуністичної тиранії.

Одначе постріли, які вбили тому 25 років на вулиці Парижу тіло сл. п. Симона Петлюри, не вбили Його ідеалів та Його боротьби за волю України. Усе це живе між нами, живе в цілому українському народі. Вшановуючи „Пам'ять полеглих за державність" у статті, написаній кілька місяців перед своєю трагічною смертю, сл. п. Головний Отаман писав таке:

„Шлях звільнення кожної нації густо кропиться кров'ю. Нашою — так само. Кров'ю чужою і своєю. Ворожою і рідною. Кров закінчує глибокі процеси національних емоцій, усвідомлень, організаційної праці, ідеологічної творчости, всього того, що нація і свідомо і ірраціонально використовує для ствердження свого права на державне життя... Кров пролита для цієї величної мети, не засихає. Тепло її все теплим буде в душі нації, все відграватиме ролю неспокоючого, тривожного ферменту, що нагадує про нескінчене і кличе до продовження розпочатого..."

Не засихає і не пропаде марно теж і кров сл. п. Симона Петлюри!

Для Петлюри нема залізної заслони

Наприкінці травня 1926 р. советська преса подала коротку вістку про вбивство Петлюри у Парижі. Наскільки пригадується, не було спершу навіть статтей про цю подію. Москва хотіла, щоб український народ знав, що Петлюри вже нема на світі, але щоб він Петлюру зразу ж навіки забув. Смерть Петлюри вся окупована Україна мусіла переживати й оплакувати потаємки. Вбити противника, а водночас убити національну пам'ять про нього — ось чого хотіли окупанти.

Та не вдалось!

Бо жили і діяли тоді на Україні ще живі петлюрівці, бо ще не встигла постарітися та петлюрівська бойова молодь, що не пішла закордон, лишилась дома, пішла на університети. Бо навіть мала дітвора на Україні ще пам'ятала Петлюру. Бо само НКВД мусіло незабаром кричати в совєтській пресі та радіо про „ожилу знахабнілу петлюрівщину".

Огнем і мечем нищила Москва „петлюрівщину" на Україні. Огнем і мечем відповідали її „петлюрівці" в тій час, коли сам Петлюра був уже на еміграції. Ще не написана історія збройної боротьби в УРСР від останнього зимового походу Петлюри 1920 р. по 1926. Даремно ховає ту історію від світу НКВД, вона ще вийде наверх невідомими покищо іменами героїв Петлюри, тих безвісних Дерещуків, що й на суді 1924 р. гордо називав себе петлюрівцем, відкидаючи інкриміноване йому слово „бандит".

Не вдалось вирвати ім'я Петлюри з пам'яти поневоленого народу. Ось і тепер, у травні, перед чвертьстолітньою річницею смерти Петлюри дістав Микола Бажан наказ із Кремля, заявити, що нема в Україні петлюрівців, націоналістів, нема УПА. Вони знов лаються словом „петлюрівці", але ця „лайка", це святе слово відгукується священним трепетом у серцях мільйонів. Отже й **сьогодні нема в Україні більш** популярного національно-визвольного імени, як Симон Петлюра, і ніякий терор не знищить того імени, поки живе в УРСР хоч один українець.

Безкінечною чергою від 1926 року і по цей день ідуть в окупованій Україні засуди українців за „петлюрівщину". Зразу після смерти Головного Отамана 1926-27 р. судили в Харкові за петлюрівщину „Селянську Спілку" (В. Доленко, А. Дражевський та ін.). За петлюрівщину судили і СВУ, і СУМ, і хвильовистів та скрипниківців, і сотні тисяч безіменних закатованих українців в 30-х роках. За „петлюрівщину" судили й катували у Києві тих українців, що пережили німецьку окупацію і не пішли на еміграцію, як і тих, кого примусово репатріювали до СССР після 1945-го року.

Між іншим, коли на процесі СВУ прокуратор запитав підсудного Маргуліса — жида по національности — чи вшановував він пам'ять Петлюри вставанням на приватному зібранні у Старицько-Черняхівської, то Маргуліс сміливо відповів:

— Так!

— Але ж ви, як жид, знаєте, що Петлюра організовував жидівські погроми?

— Я не дотримуюсь цього погляду.

Коли в „Березолі" незабаром після вбивства Петлюри пішла п'єса хвилювиста І. Дніпровського „Яблуневий полон", глядач ахнув од сміливости автора і театру. На сцені ожили герої армії, що нею командував Петлюра, шляхетні командири дивізій Петлюри, залізні військові і політичні її керівники.

Героїня п'єси — петлюрівка, потрапивши в руки ЧК, не заломлюється, а сама стає в ролю обвинувачувача і кидає такі слова:

— Ви розстріляєте українську інтелігенцію!

При цьому вона звертає свій погляд і рух до урядової ложі на залі, де сиділи члени Політбюра ЦККП(б)У.

Незабаром у Москві пішла безперервною серією вистав білогвардійська п'єса Булгакова „Дні Турбіних", у якій росіяни хотіли здискредитувати Петлюру і українську державність років революції, а натомість показати в найідеальнішому світлі російську білогвардійщину. Але і в цій виставі, що її напружено переживала московська публіка, виявилось, що „петлюрівщина" — явище, яке до мозку костей проймає дрожжю московського імперіяліста.

Коли в Москві пішла п'єса „Патетична соната" Миколи Куліша (заборонена до вистави на Україні), то всі зрозуміли, що це українська відповідь на „Дні Турбіних" і що цей дух Петлюри живе у вольовій прекрасній Марині.

— Лише того ідеї переможуть, — каже Марина, — хто вийде з ними на ешафот і смерті ввічі скаже!

Українці в окупованій Україні це зробили. Нема для ідей Петлюри залізної заслони, бо вони вже живуть у душі його народу і назвали себе смерті ввічі.

Віктор Приходько

Символ Вільної України

Бувають моменти, коли про певну особу і про певну подію хочеться сказати щось найголовніше, щось найважливіше. Коли не є підходящий час і місце, щоби витягати документи, описувати довгі історії і вступати в полемічні дебати.

Хто був Петлюра і чим був Петлюра?

І ось нам довелось пережити моменти, коли на це дало найяскравішу відповідь саме життя. Це було 25 травня 1926 року, коли до чеської Праги прийшла трагічна вістка: Петлюра вбитий! Коли б це був грім з ясного неба, коли б сталась найбільша світова подія, — ніщо не могло зрівнятись з тим враженням, яке викликала серед українців ця коротка телеграма з Парижу. Людей мов пронизала електрична іскра, все заворушилось, все піднялось на ноги, ніби подія сталася ось тут, в двох кроках, на Вацлавському „намєсті". Не було слів, не було розмов, — українці без цього розуміли один одного.

І ось — за кілька день — урочиста панахида — академія. Одна з найбільших заль Праги — „Словянський Остров".

І тут прийшла та відповідь: хто був Петлюра і чим був Петлюра.

В залі — море голов, — поверх 2.000 людей. Прага в 1926 році — найбільший розквіт української еміграції. Під цю пору була тут „уся Україна": вояцтво, студенство, простє робітництво, професура, генералітет, провідні мужі. Усе, що ще „учора" воювало під проводом Головного Отамана, що змагалось за Україну, за її державність... І ось, коли на залі пролунала „Вічная Пам'ять", треба було бачити цю трагічну і величну картину, коли уся двохтисячна маса з риданням повалилась на коліна...

Це не була „академія", це не була „сумна урочистість", це був похорон, справжній живий похорон, коли уся Україна тут, у Празі, ховала свого Пана Отамана „в сиру землю глибоко". Ховала у Празі, у Парижі, але подія темним відгомоном пролунала по всій Україні, — по всіх її ще живих тоді степах і хуторах — понад Дніпром і над Дністром, на Кубаню-рікою, над Сірою Україною і ген — аж до Зеленого Клину...

І Головний Отаман справді стався тим другим, про якого літописець свого часу писав: „о нем-же вся Україна много постона".

Ось це була і є та відповідь всенародна, якої шукаємо: хто був Петлюра і чим був Петлюра?

Можемо багато писати про інтелігенцію Петлюри, про його державницький розум й інстинкт, про його хоробрість, про високе розуміння обов'язку й відповідальности, про його лицарську вдачу і привабливість особистість, про його мудрі кроки і його помилки, але все це разом все ж не дасть вичерпної відповіді на поставлені питання.

Бо існує ще щось більш високе й більш глибоке, а разом таємне і нез'ясоване, коли, в доби великих зрушень історичних, людина стає улюбленцем народним, героєм, символом.

Цим символом Вільної України став Симон Петлюра.

Минули десятиліття, а минуть і століття, але жадні заходи ворогів вже „не одоліють" цього Символу і тих прагнень народних, що з ним міцно і навіки зв'язані.

СИМОН ПЕТЛЮРА

Великі історичні постаті — це наче гори, які можна охопити зором тільки з відповідної віддалі. І тільки в ясну, погідну днину їх можна бачити в цілій величі і красі та подивляти їхню могутність. Це можна б сказати й про Симона Петлюру, творця Української Держави в нашій добі та символу боротьби за неї після її упадку.

Сьогодні минає вже 25 років від трагічної смерти Симона Петлюри, але ми все ще бачимо тільки фрагменти його рішальної ролі в цій добі, що носить нестерту печать його індивідуальности та вершком якої є суверенна Українська Народна Республіка з волі українського народу.

Прикладом цього може послужити факт, що ми ще й досі не знаємо Симона Петлюри. В українській пресі й публіцистиці появилось, правда, вже безліч спроб його оцінки, написано багато статей про самого і про його діла, але досі — наскільки ми зорієнтовані — немає ще навіть вичерпної біографії цього великого мужа на тлі його великої доби, не кажучи вже про документальну монографію, на яку ця історична постать заслуговувала б. Велику, бо частину написаного про Петлюру досі можна би зараховувати скоріше до легенд, ніж до того, що можна б вважати історією. Це прогалина, заповнення якої повинно стати конкретним завданням у цю 25-ту річницю трагічної втрати.

Переглядаючи приступні нам життєписи Симона Петлюри, натрапляємо на цілий ряд суперечностей, вже від дати його народження починаючи, яку одні подають на рік 1877 а інші на 1879 чи ще інакше. До того ж майже кожна спроба біографії насичена суб'єктивними думками авторів, що тільки утруднює вироблення безсторонного погляду на саму особу. Недостачу відповідної біографії Петлюри можна б вважати й головною причиною, що український загал тільки у малій частині точніше з нею познайомлений. В 25-ту річницю смерти Головного Отамана не зайвим буде подати бодай коротко перебіг його життя.

Симон Петлюра народився 10 травня 1879-го року в Полтаві, де його батько, Василь Павлович, що походив із старого козацького роду, мав невеличкий дім та провадив „кінну біржу", маючи кілька пар коней і фаетонів та висилаючи їх до міста на заробітки. В родині Петлюри було багато духовних осіб, що не залишилось без впливу і на батька Симона, який, хоча сам не дуже освічений, був дуже релігійний і всім своїм синам бажав дати насамперед духовну освіту. Мати батька Симона, після смерти свого чоловіка, пішла до монастиря.

Мати Симона Петлюри, Ольга Олексіївна, походила теж із старого козацького роду Марченків, що мешкали біля Полтави.

Василь і Ольга Петлюри мали 12 дітей, троє з яких вмерло немовлятами. Найстаршим сином був Іван, що помер на туберкульозу „десь коло" 1901 року, будучи студентом останньої кляси духовної семинарії. Симон був третім сином, а наймолодшим був Олександер, активний учасник Визвольних Змагань, що недавно помер у Канаді.

Батько Симона Петлюри помер в 1909 році, а мати — в 1919, після виходу з большевицької в'язниці.

Початкову освіту одержав Симон Петлюра в церковно-приходській школі на передмісті Полтави, опісля перешов до нижчої духовної школи в Полтаві, яку закінчив першим учнем, вписуючись опісля до Полтавської Духовної Семинарії. Вже в школі Симон мав великий авторитет і популярність серед національно свідомої української молоді, що було причиною постійної нагінки на нього шкільних і адміністраційних властей. Два тижні перед закінченням Семинарії Симон був звільнений з неї з „вовчим білетом", що замикало йому дорогу до дальших студій у Росії. Тоді Симон виїхав з Полтави (1901 р.) та вчителював на Кубані, приїжджаючи тільки на короткі відвідини додому.

Вже в духовному „училищі" Симон Петлюра підпав під вплив нелегального національно-українського руху та глибоко ним перейнявся, впливаючи рівночасно на інших. Свою працю в цьому дусі він продовжував і під час учителювання на Кубані, пристаючи до революційних українських гуртків та віддаючи ввесь свій вільний час на поглиблення і поширення своєї освіти.

В 1903 р. Петлюра за свою протиросійську діяльність потрапив до в'язниці, просидів у ній три місяці, а звільнений з неї під заклад, виїхав до Галичини та проживав у Львові до половини 1905 року, знайомлячись там із місцевими українськими діячами та ще більше переймаючись національно-українськими ідеями.

В час російсько - японської війни Симон Петлюра знову вернувся на Східну Україну, вже з оформленим національно-українським світоглядом, розгортаючи широку громадсько-політичну активність. Був членом Революційної Української Партії (РУП), а коли та перемінилася в Українську Соціял - Демократичну Партію, Петлюра став одним з її основників.

Публіцистична діяльність Петлюри датується від його праці в першім українськім щоденнику „Громадська Думка" в Києві. Коли ця газета з цензурних причин перестала виходити, Петлюра став членом редакції нового видавництва „Рада", ставши опісля самостійним редактором „Слова".

Попавши вдруге в царську тюрму саме тоді, як після 1908 року знову почалося переслідування розбурханого під час революції українства, Петлюра, вийшовши на волю, переїхав до Москви, дістав там зайняття в асекураційній інституції, редагуючи там місячник „Украинская Жизнь". При цій праці застала його перша світова війна.

До російської армії Симон Петлюра не попав з огляду на „неблагонадійність". Натомість він дістався до „Земського Союзу", самоврядної організації, яка допомагала воякам. Це давало йому деякі можливості працювати для української справи. Російська революція застала його, як представника цієї організації, на західному фронті, що переходив через Галичину, Буковину, Волинь і Полісся. Там він одразу почав організувати „Українську Раду Західного Фронту", яка була загально визнаним керівництвом українських вояків. З уповноваження цієї Ради Петлюра взяв участь у Першому Військовому З'їзді в Києві, скликаним Українською Центральною Радою. Його обрано головою того з'їзду. На виконання постанов з'їзду, що визнав Центральну Раду виразником волі українського народу, створено окремий Український Генеральний Військовий Комітет, головою якого знову обрано Петлюру. Таким чином Петлюрі припало найбільш важке і найбільш відповідальне завдання: організація українського війська.

Так Петлюра вступив на кін української історії та записав одну з найславніших її сторінок. Дальші події загальновідомі. Симон Петлюра став генеральним секретарем військових справ під час українсько-большевицької війни, за часів гетьмана Скоропадського був головою київської губерніяльної народньої управи і головою Всеукраїнського Союзу Земств, в 1918 році взяв участь у повстанні проти Скоропадського як член Директорії з функцією Головного Отамана, в 1919 році став головою Директорії, а після листопадової катастрофи українських армій в 1920 р. виїхав до Варшави, опісля в 1924 році до Парижу, де й був убитий большевицьким агентом Самуїлом Шварцбартом 25 років тому.

Життя і доба Симона Петлюри ще чекають свого літописця.

о. С. Гаюк

ВІД ПРЕСТОЛУ ДО БЕРЕЗИ

10)

Як першої ночі, так само і в послідуючі, годі було думати про спокійний відпочинок та нормальний сон. Тільки пригасло світло, міліярди блох і блощиць, які наиводилися тут ще напевно з царських часів, починали запекло нападати на нас. Повітря було тяжке і сперте. Одиак більшість в'язнів заснула. Фізична і душевна втома перемогла всі невигоди. Сни в людей були неспокійні, кошмарні. Хтось через сон застогнав, хтось знов схлипув немов мала дитина, яку скривджено, хтось плаче за дитиною, яку може сиротою залишив на чужих людей:

— Доню моя, доню моя! — в розпачі шепче непевний батько.

Ще інший зривається і зі страшним криком: „Мамо, сховайте мене, бо вб'ють!" — хоче кудись бігти, але годі, нема куди!

Інженер з Любомельщини кричить на якогось в'язня — німця, що вже довший час сидить на „кіблю":

— Пане! Що там у лиха так довго сидиш, немов той циганський король Квєк на троні. — Та ж дихати нема чим!

О 4-тій години, коли ще на дворі було зовсім темно, нас завжди будили різким поліційним свистком.

В одній хвилині всі мусіли бути на ногах та бігти до дверей до ранного переліку. Тому, що всі спали одягнені, зірватись з нар і в кільканадцять секунд опинитися на коритарі було зовсім не трудно. Гірше вже було з самою процедурою переліку. Нещасним був той, хто збивався з переліку. Неписані поліції були це люті звірі, які в день і в ночі били своїх жертв з якимсь садистичним озвірненням, з такою злобою, що мала всі познаки справжньої скаженини. Я нераз думав собі: Господи, Боже мій, та ж це Твоє творіння таке саме, як і ми. Та ж це такі самі слов'яни як і ми. В лиці цих людей я не бачив діток Божих, а я бачив явних ізвергів, жадних крови, мук і терпіння ближнього.

Майже кожного ранку найбільше нещастило бідолашному нашому поетові Горошку. Його язик ніяк не міг скоро вимовити:

— Шестдзісьонт шесьць, — шестдесят седем!

Обличчя його було завжди аж чорне від побоїв, від яких він навіть інстинктовно не ухилявся, а приймав їх зі стоїчним спокоєм і мужністю. На наші співчутливі запитання він відповідав, що вже, мовляв, до цих побоїв „призвичаївся".

Зрання виганяли нас до ранішньої туалети. І знов: в дверях касарні — били, при фіртках — били, при туалеті — били. Гнали нас на протилежний кінець площі до довгих, глибоких ровів, над якими були примітивно влаштовані — жердки. Це була таборова лятрина. Ще на бігу, пробачте за подання неделікатних детайлів, ми здіймали наші пояси, відстібали гузики і шельки, — щоб прибігти на місце, встигнути сісти бодай на кілька секунд. „Капо-лятриняж" з довгим буком ходив по другій стороні рова, поза нашими, делікатно кажучи, спинами і уважно пильнував, щоб б хто небудь з в'язнів не засиджувався. Найбільше терпіли старші люди, що мали які будь жолудкові недомагання.

— Псякрев, кричав він, — що там розсівся, думаєш, що тобі в бюрі! Конєц ср....я! — ріщуче наказував він, підкріплюючи свій наказ ударом буком по м'якому місці.

Вибігаючи кожного ранку на двір, ми бачили, що хоч лятрини були порожні, але група в'язнів під доглядом поліції копала все нові і нові довгі та глибокі ями; О. Олексій висловлює здогад:

— Чи не могили копають для нас оце, панове?

Люди зі страхом спогдядають на ці рови, які ради примхи і самодурства Костка-Бернацького одної хвилини можуть стати місцем нашого вічного спокою.

По ранній туалеті нас заганяли назад до салі, а потім знову гнали на площу для ранішньої руханки.

— Бєгєм марш! — Бєгем марш! — кричав до хрипоти поліцай, інструктор руханки. Ми цілою лавою, так що середні могли бачити праве і ліве крило, кільканадцять кроків бігли вперед. Цей біг переривала команда:

— Впади!

Всі падали, як один муж, на землю.

— Встань! Падний! Встань! Падний! Бєгєм марш! Втил зврот! Падний! Бєгєм! На ду...ге сяд!

Команда падала скоро одна за одною, так що й найбільш вправним, найбільш молодим годі було потрапити її виконати, а про старших вже годі й казати. Але це робиться свідомо, щоб навести замішання та щоб мати „законну підставу" до катування того чи іншого в'язня, або і всієї групи. Старші віком, а особливо нездужалі, від таких вправ млілі; їх негайно відсували на бік, під дроти і, Боже край, — ніхто не смів заопікуватися хворим.

Вже першого дня, пам'ятаю добре, після годинної „муштри" знепритомнів старенький проф. Кобрин (відомий вчений православний богослов, перекладач послань св. Ап. Павла і Псалтирі на українську мову). Він довго лежав непритомний біля дротяного засіку. Ми з тугою споглядали на нього, але допомогти йому нічим не могли.

Не зважаючи на ранні приморозки, від цих вправ ми ставали мокрі, піт заливав нам очі, а крізь наш легкий одяг валила стовбом пара, немов з коней після бистрої і тяжкої їзди. Коли нас отак „заїжджували", тоді залишали стояти „на струнко" нераз цілими годинами. На зміну приходив холод, що пронизував нас до самого шпіку в костях.

(Продовження буде)

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ, БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ, А ПРОСВІТА—ЦЕ СИЛА.

Остап Тарнавський

ВІРШ ПРО ОТАМАНА ПЕТЛЮРУ

Над Києвом молитва дзвонів
і спів осонцених загонів...
Здовкіль народ юрбами йде
в це місто вічне і святе
відстоювать свою державу.
... В столиці знову творять славу
і жовто-сині прапори
вгорі лопочуть, мов вітри
історії, що йдуть від степу,
де і Богдана, і Мазепу
надхнула воля.
I поет
прибіг під університет
і з предками завів розмову
про давнину передвікову —
із предками, які з могил
у Пед-Музей спішать що-сил.
Там вже сидять батьки народу
й універсалують свободу.
— Благословляє князь хрестом
історії початий том.
Живі і мертві радять спільно...
І хтось біжить, мов божевільний,
кричить Шевченків заповіт:
— Вставайте і кайдани рвіть!
Стає про ворога всім ясно.
Підхоплюючи свіже гасло,
ввесь край повстанцями цвіте,
щоб право звоювать святе
на самостійність і соборість —
ідей відвічних непоборість.
... Вже з трьох шляхів йдуть
/вороги,
ізнов наш край беруть в торги.
І закипіло від незгоди,
яку роками вирвать годі;
і брат вже братові не брат,
республіку продати рад:
пройдисвіт, і підніжок царський,
і пропагатор яничарський.
— Над Києвом це чорний крук
підняв свій крик, мов кари бук...
А там селом іде Марія,
за сином плаче, і жаліє,
і хоче перестерегти,
що правди тут ще не знайти;
й біжить у місто, на Хрещатик,
де — з пошумом дерев крислатих—
шумить стотисячна юрба,
заслухана у звук з горба:
у дзвони радісні Софії,
що сонця золотом ясніє
й співає України гимн —
гимн гомоном та й золотим.
І вже вистукують у маршу
ударну пісню — ту найстаршу,
яка невольницький народ
підносить вгору до свобод.
Це армія іде в параді
послухатись народній раді:
здасться, в Київ знов війська
веде Богданова рука...
— — — — — — —
А він стоїть на площі тарелі
зворушений, в простій шинелі.

Травень 1951

SOLDIERS OF THE UKRAINIAN PEOPLE'S REPUBLIC ORDERED TO RESPECT AND PROTECT THE JEWS

DAILY ORDER BY THE SUPREME COMMANDER TO THE TROOPS OF THE UKRAINIAN PEOPLE'S REPUBLIC

No. 131.

August 26, 1919.

This order will be read in the divisions, the brigades, the regiments, the battalions and the companies of the armies of the Dnieper and the Dniester and in the detachments of the insurgents:

The sinister men of the "Black Hundred" and the "Red Hundred" are actually but one band. They are assidiously weaving a spider's web, provoking pogroms of the Jewish population, and on many occasions they have incited certain backward elements of our army to commit abominable acts. They thus succeeded in defiling our struggle for liberty in the eyes of the world and in compromising our national cause.

Officers and Kozaks! It is time to know that the Jews have, like the greater part of our Ukrainian population, suffered from the horrors of the Bolshevist-communist invasion, and that they too follow the way to the truth. Leading Jewish groups, such as the "Bund", the "Unified", the "Poaley Zion" and the "Folks Party" have willingly placed themselves at the disposal of the sovereign and independent Ukraine and cooperate with us.

It is time to learn that the peaceful Jewish population, its women and children, have been oppressed in the same way as ours and deprived of national liberty. The Jews have lived with us for centuries and share our pleasures and sorrows.

The chivalrous troops who bring fraternity, equality and liberty to all the nationalities of Ukraine, must not listen to the invaders and provocators, who hunger for human blood. Neither can they remain indifferent in the face of the tragic fate of the Jews. He who becomes an accomplice to such crimes is a traitor and an enemy of our country, and he must be placed beyond the pale of human society.

Officers and Kozaks: The entire world is amazed at your heroism. Do not tarnish it, even accidently, by an infamous adventure and do not dishonor our Republic in the eyes of the world. Our enemies have exploited the pogroms against us. They affirm that we are not worthy of independent and sovereign existence and that we must be enslaved again.

Officers and Kozaks: Insure the victory by directing your arms against the real enemy and remember that our pure cause calls for clean hands. I expressly order you to drive away with arms all who incite you to pogroms and bring them before the courts as enemies of the state. The tribunals will judge them for their acts and the most severe penalties of the law will be inflicted upon all those found guilty.

The Government of the Ukrainian National Republic has addressed an appeal to all inhabitants of the country to resist the activities of our enemies who provoked the pogroms of the Jewish population.

I order all troops to listen well and to heed this appeal, and to spread it as much as possible among their comrades and among the people.

PETLURA
Commander-in-chief.

З КОНЦЕРТОВОЇ ЗАЛІ

Концерт Яреми Купчинського

Дня 3-го травня 1951 р. концертова заля стейтового університету в Моррей, Кентокі була заповнена студентами, професорами та мешканцями міста. Приявні не приховували свого зацікавлення концертом молодого українського віольончеліста Яреми Купчинського.

На освітлену естраду входить акомпаністка панна Анне Пеник, а за нею молодий, кремезний мужчина, що несе в одній руці віольончелю.

Концерт почався варіяціями Бетовена на тему Гендля. Повний тон виконавця і вільний та вправний смичок передають ідеї великого композитора щиро і безпретензійно. Слухач приємно здивований шляхотністю виконання і чіткістю техніки виконавця.

Другою точкою виступу були дві частини першої неакомпаніованої сонати І. С. Баха (Сарабанда та Ґіґа). Це твір, що вимагає максимум концентрації уваги соліста. Великі технічні труднощі для правої та лівої руки і незвичайні проблеми музичного характеру в проведенню гармонії та контрапунктальної мережки, дали нагоду слухачеві подивуватися талантом та природною музикальністю челіста. Знаменито виконана соната оп. 38 (есдур) з першорядним відогранням фортепіянової партії панною Пеник була завершенням цього цікавого та цілковито задовільного виступу нашого молодого музики, який особливо в сонаті Брамса дав багато життя та темпераменту.

Щоб краще оцінити обставини вищезгаданого концерту, треба знати дещо про самого виконавця. Приїхавши зі скитальщини, Ярема Купчинський відразу мав нагоду вступити до університету в Моррей. Тут, переборовши великі труднощі опанування складного інструменту, англійської мови, як також обов'язкових додаткових музичних і академічних предметів, пильною працею осягнув верхи. Тепер він не тільки член всеамериканського братства творців музики (Pi Mu Alpha Sinfonia Fraternity of America) і почесного товариства учителів з високими академічними осягами (Каппа Дельта Пі) але також здобув найвище відзначення: його прізвище, вирите в металевій (бронзовій) плиті, поміщене на почесній таблиці в концертовій залі відділу мистецтв як прізвище студента, що виявив найбільші успіхи за час своїх студій.

Тепер Ярема Купчинський, після чотирьох літ тяжкої праці, закінчує свою музичну і загальну освіту, одержуючи диплом професора музичного виховання, і готовий прийняти одну з багатьох музично - учительських посад, які пропонують американські ґімназії (гайскулс). Університет в Моррей, Кентокі, музичний відділ якого один з найкращих в Америці, не в силі задовольнити навіть частини запотребування учителів музики. Тому Ярема має великі можливості — оскільки його не візьмуть до війська.

Слухаючи концер Яреми Купчинського, можна було гордитися успіхами цього молодого українського музики, який здобув собі високу освіту, чесно репрезентуючи свій нарід перед американцями. Вартий уваги факт, що Ярема утримував себе в школі переважно з вакаційних заробітків у фабриках в Ню Джерзі та Огайо.

П. Купчинський це скромна та розумна молода людина, що вміє оцінити вартість доброї науки. Він студіював віольончелю у проф. Шарльот Диркі, відтак у проф. Ніла Мейсона. Студії з тими учителями це добрі основи, на яких можна будувати поступ аж до вершків артизму. Ярема Купчинський також поет, якого твори часто друкуються, одначе його ідеал виробити себе також на першорядного віольончеліста та композитора. Перспектива — чудова і бажаємо Яремі Купчинському якнайкращих успіхів.

Роман Придаткевич

ВІСТІ З УКРАЇНИ

(Нотатки з совєтської преси)

„ШВИДШЕ, ДЕШЕВШЕ, КРАЩЕ

По підрахунках совєтської статистики, в роки першої повоєнної п'ятирічки в цілому СССР „відбудовано і споруджено близько 90 міл. квадратних метрів житлової площі, в тому в містах і робітничих селищах УССР — 31 міл. квадр. метрів".

31 мільйонів — цифра імпозантна і на необізнаному могла б зробити враження, тим більше, що не говориться конкретно, скільки домів та скільки кімнат відновлено та споруджено. Але в одній зі статей „РУ" знаходиться згадка, що в Дніпропетровську „за три місяці спорудили 4-поверховий житловий будинок площею 2,400 квадр. метрів". В такому разі, якщо припустити, що совєти по війні не ремонтували старих будинків, а тільки будували нові, і то 4-поверхові, як у Дніпропетровську, то виходило б, що збудували таких близько 12,500. Якщо припустити далі, що в Україні є понад 2 тись. міст, то на кожне місто випадало б по 6 будинків... 6 будинків за 5 років на такі міста, як Київ, Харків, чи навіть Житомир, це цифра зовсім не імпозантна. Крім того 6 будинків не новозбудованих, але тільки відремонтованих.

До речі, пресові органи у Києві дуже часто заскаржують будівельні трести, що вони постачають людям не житла, а браковані рудери. Орган ЦК КП(б)У закликає ті трести виконувати будови „швидше, краще, а головне дешевше".

ВСЕ ЧЕРЕЗ ГОДИННИКА

Остап Вишня, славний колись гуморист, відсидівши кілька років заслання десь на Сибірі чи в Середній Азії та вернувшись до урядової служби знову, старається не перестарається надолужити „прогаяне" своїми фейлетонами. В одному з останніх він оповів таку цікаву історію з совєтських буднів (переповідаємо тільки зміст): В селі Котівка, Радомишльського району, якимсь способом по війні знайшовся годинник. Звичайний стінний годинник. В сільраді постановили, що для годинника нема достойнішого місця, як школа. І в тій школі годинника й зачіпили. Але оце годинник нежданно пропав. Село захвилювалось, а вже особливо голова колгоспу, який був найбільше гордий годинником. Він, тобто Данило Савич Рябчук, прийшов до висновку, що це ніхто інший не взяв годинника, а тільки самі учні — семиклясники. Одного з них, якого підозрівав у цьому вчинку, впіймав та „запросив признатися". При тому дав прочухана. Але такого, що про нього довідалися і в Житомирі, а навіть і в Києві. Вишня, зачувши про такий самовільний вчинок голови, в фейлетоні обізвав голову „виродком, бур'яном найгіршого ґатунку", зажадав притягнення до відповідальности.

В СССР по параґрафу за „знущання над дітьми" передбачається кара до 10 років „поправочних трудових лагерів". Мабуть, доведеться Данилу Савичові спокутувати „провину". А все через годинника.

„БІЛЯ КАРТИ СВІТУ"

В Україні в масовому продажу появилися видані в Москві книжечки російською мовою з серії „Біля карти світу". На кількадесятьох сторінках друку кожна, вони в большевицькому насвітленні оповідають про такі країни, як Болгарія, Румунія, Польща, а далі Вістнам, Уруґвай, Ісляндія.

„У. Д."

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

НЮАРК, Н. Дж.

Український банк у Нюарку

Говорити сьогодні про український банк у Нюарку, значить пригадати коротко первопочини будь-якого українського життя в цьому ж місті.

У 1900 р. прибуло до Нюарку ледве кільканадцять осіб-українців. Щойно в 1910-12 рр. поселилася в нашому місті більша скількість українців і головно зі західньоукраїнських земель, з т. зв. Галичини. Очевидячки, що перші турботи це була журба за працю і помешкання. Надобавок незнання англійської мови примушувало наших людей іти за порадою до чужих людей. Річ ясна, що ніхто з прибулих сюди українців не думав залишатися тут до смерти. Навпаки, кожен привіз у серці велику любов до рідних земель і своєї церкви, а побут свій обчисляв на декілька років, щоб заробити трохи грошей і знову повернутись до рідних.

Одначе доля покермувала відмінно житям-буттям наших людей. Прийшла перша світова війна, а по ній Україну знову поділено поміж чотирьох займанців. Про поворот не могло бути і мови. Тоді українці в Нюарку почали думати теж і про своєнаціональну фінансову організацію. Ишлось про те, щоб оснувати щаднично-позичкову касу — чи пак банк, що допомагав би нашим людям купувати чи будувати власні житлові доми.

Так робили інші національности. В році 1921 скликано велике загальне віче, на якому головним бесідником був меткий і щиро відданий українській справі проф. Т. Каськів. Отже на тому вічу рішено одноголосно оснувати таку касу. Та лихо було в тому, що не було відповідної суми гроша, щоб на такій основі дістати від стейтового уряду дозвіл — лайсенс. Почато збірку грошей. Капітал зібрано, а за допомогою о. П. Понятишина, тодішнього пароха української католицької церкви в Нюарку та адвоката В. Кириса в 1922 р. ми дістали дозвіл на оснування нашого українського банку під назвою: Американсько - Українська Будівельна й Позичкова Спілка (American Ukrainian Building & Loan Ass'n).

З того часу наша фінансова організація розвивалась дуже гарно й швидким темпом. Члени спілки почали набувати власні доми, а інші знову раділи, що за десять років вони дістануть поважну готівку зі своїх ощадностей у своїй рідній спілці. Банк кермований чесними людьми гарно розвивався. Уже по кількох роках мав майже мільйонову готівку. Це було неабияке досягнення. Одначе прийшла в Америці страшна депресія. Вагато подібних фінансових інституцій побанкротувало, а інші розв'язав стейтовий уряд і члени потратили майже всі свої ощадності. Наша спілка завдяки чесному та доброму проводові видержала без втрати членське майно і депресію. Стейтовий уряд дозволив нашій спілці оснувати банк — під назвою: Американсько-Українська Щаднича і Позичкова Спілка (American Ukrainian Savings & Loan Ass'n). Це теж неабияке признання.

Поміж попередньою і теперішньою спілкою є деяка різниця. Давніше члени могли вплачувати свої вкладки раз у місяць. Тепер можна вплачувати кожного дня і вечора. Управа банку поробила зміни в статуті в користь членства і в тому напрямі, що можна зі своєї вложеної суми вибирати колинебуть і скільки хто хоче.

Дня 17 березня 1951 р. відбулися річні збори вище названого банку. Проводив зборами основник цього банку проф. Т. Каськів. Поодинокі урядники здавали звіт зі своєї праці, а вичерпуючий та докладний звіт склав фінансовий секретар п. Цап. Він подав до відома, що банк має $160,000 оборотового капіталу. Відрадне явище те, що з приїздом українців у минулому році з Европи до Америки і приступлення багатьох із них у члени банку, майно банку зросло на $55,000. Слід відмітити, що багато новоприбулих українців не знало про існування своєнаціонального банку в нашому місті. У тій цілі відбулося 8 жовтня м. р. віче, на якому присутні мали змогу довідатися про цілостевість діяльности та організаційної форми банку.

Слід вкінці відмітити, що цей український банк є під контролею Стейтового банкового Департаменту. Кермує банком чотирьох урядників і двох директорів, яких вибирають заг. збори членів. Усі інвестиції є тільки в морґеджах — (гіпотеках).

Побажати тільки, щоб усі українські громадяни Нюарку й околиці приступили в члени оцеї своєнаціональної фінансової інституції, яка повинна стати нашою твердою економічною основою.

НЮАРК, Н. ДЖ.

Свято Сл. п. Симона Петлюри.

Для гідного всенароднього вшанування 25-ої річниці трагічної смерти Головного Отамана Військ Української Народної Республіки сл. п. Симона Петлюри, з ініціятиви ОбВУА відділу в Нюарку вибрано на сходинах представників українських організацій в Нюарку окремий Громадський Комітет, який очолюють: о. ігумен В. Красвський, парох гр. кат. церкви в Нюарку, о. Д. Лещишин, парох УАПЦеркви в Нюарку і п. проф. Т. Каськів. Понадто в склад Гром. Комітету ввійшли: сот. інж. Л. Савойка, заступник голови і сот. Ю. Кононів, В. Боровик, Д-р. О. Андрушків, В. Дармохвал, інж. Т. Дурбак і Д-р. П. Гайдучок, — як члени.

Згідно з рішенням пов. Комітету відправиться в дні 27. травня 1951 перед полуднем, по наших церквах Панахида за душу сл. п. Симона Петлюри, а вечером цього ж дня відбудеться в залі Укр. Централі в Нюарку, Віллієм стр., ч. 180. — Святочна Академія з промовами в українській і англійській мовах.

Щоб увіковічнити пам'ять по тім Великім Українцеві — зорганізовано в Америці, Европі і інших частинах світа постійний фонд ім. С. Петлюри, до якого й призначено дохід з цеї святочної академії.

Управа ОбВУА, відділ
в Нюарку, Н. Дж.

ПАУНТУКЕТ, Р. Ай.

Нарада в справі заснування Відділу УКК в Паутукет і Сентрал Фолс

Заходами Американсько-Українського Горожанського Клюбу в Паутукер, Р. Ай. відбулися в неділю дня 20 травня 1951 р. сходини українських громадян з Паутокет і Сентрал Фолс для вислухання інформацій від представника УКК в Ню Йорку п. В. Мудрого, про завдання й цілі УККомітету та про працю Відділів УКК на місцях. В цих інформаційних нарадах взяло участь до 50 громадян, які вислухали інформаційний реферат та повели потім дальшу нараду в справі заснування Відділу, а також в справі набуття власної домівки для потреб тамошнього українського життя. Один з учасників наради висловив побажання, щоби УККомітет поробив відповідні заходи для переведення статистики українців в ЗДА, недостача якої дуже прикро відчувається. Крім того, той же промовець звернув увагу (Д-р Юзвяк) на систему збирання УНДатку. Його інтенцією було устійнити різнородніші норми вплат до УНФонду, бо існуючі (висота датку) в деяких випадках непосильні для бідніших громадян. Є всі дані, що в найближчому часі там заснується Відділ УКК, а покищо його завдання буде тимчасово виконувати Український Горожанський Клюб. Найкраще, здається, було б там створити підвідділ заснованого в Провіденс Відділу УКК, бо обі названі місцевости лучаться безпосередньо з Провіденсом. Тому доцільніше було б мати один сильний Відділ УКК на Провіденс, Паутокет і Сентрал Фолс.

К. Л.

Голоси Читачів

У СПРАВІ „УКРАЇНІКА КАНАДІЯНА" Д. ДОРОШЕНКА

У „Свободі", з дня 21 квітня, ц. р., в звідомленні з доповіді д-ра М. Андрусяка про „Наукову спадщину Д. Дорошенка", подано, що шановний прелегент згадував — як одну з останніх праць Покійного — „Бібліографію Україніка Канадіяна". Тому, що слухачі доповіді й читачі „Свободи" могли були набрати враження, що праця вже закінчена, я, як співробітник проф. Д. Дорошенка щодо цісї бібліографії, хочу подати деякі фактичні дані про неї.

Отже проф. Д. Дорошенко не „зладив" цісї бібліографії вже тому, що вона далеко ще не „зладжена" і є в мене покищо на картках. Ми з проф. Дорошенком працювали спільно; я збирав до неї матеріял і передискутовував його з Президентом УВАН. Притоку для цісї праці дала вибрана мною бібліографія канадійської україніки, яка була видана англійською мовою Вінніпезькою Публічною Бібліотекою в 1949 році. Президія УВАН, а зокрема проф. Яр. Рудницький, зацікавилися тісю працею, як матеріялом для одного з чергових випусків „Сляві́стики УВАН" і запропонували мені опрацювати цей великий матеріял разом із проф. Д. Дорошенком. Цей матеріял я постійно призбирував та обговорював його з проф. Дорошенком. Його недуга, а пізніше ще й виїзд до Европи, так само, як і мій виїзд до Міннеаполіс на доповнення студій історії Східної Европи, не дозволили нам цю працю спільно закінчити. Матеріял, що ще далі є в сирому стані, вимагає доповнень. Тому саме праця ще далеко не „зладжена".

Павло Юзик
Докторант Міннесотського Університету

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ У. Н. СОЮЗУ!

Спортові Вісті

У.С.К. змагається у відбиванці за мистецтво метрополії

Команда У.С.К-у в складі: Вербицький, д-р Городиловський, Ступницький, Сохан І., Бутковський, Гринішак, Мручкевич, Осадца, Струтинський та Сохан В. зголосила свою участь у розгривках за мистецтво метрополії (Ню Йорку та околиці).

Метрополітальний Комітет Союзу Атлетів Аматорів ЗДА влаштовує тюрнір відбиванки (воллей бол) в п'ятницю, 25. травня о год. 6-ій ввечорі, та в суботу, 26. травня від год. 10. ранку, в будинку Центральної ІМКА Вруклину при 55 Гансон Плсйс.

Участь у грах беруть відомі в спортових кругах команди ІМКА, з яких на вирізнення заслуговує минулорічний першун східних стейтів Джемейка. Коли українці совісно візьмуться до цісї справи, та ніодин із наведеного вгорі складу не відмовиться в останній хвилині від участи, як це звичайно трапляється, зможемо з гордістю приглядатися цим змаганням та надіятися на найкраще. В. С.

Білорусько-українські взаємини темою доповіді в УВАН

Ню Йорк. — „Взаємини України і Білорусі в історичному аспекті" — були темою доповіді, яку виголосив білоруський науковець проф. Я. Станкевич в Українській Вільній Академії Наук у Ню Йорку 20-го травня. Серед численної публіки було чимало білоруських гостей. У цікавих дискусіях, що зачепили не тільки минуле, а й сучасне та майбутнє білорусько-українських взаємин, виступали проф. Вєтухів, проф. Чапленко, д-р Ріпецький, проф. Горняткевич, п. Лисогір, д-р Тумаш (білорус), п. Адамович (білоруський письменник), Ю. Дивнич. Крім доповіді проф. Станкевича, особливо цікавий був виступ Адамовича, що розповів про великий вплив українського культурного процесу 1920 років на білоруський національно - культурний процес білорусів.

НОРВЕЗЬКИЙ ПРЕМІЄР ВИКЛЮЧАЄ „НЕВІЛЬНИЧИЙ МИР"

Ню Йорк. — Норвеґія вже сильно відбудувалася після війни і тепер хоче стати повновартісним членом Атлантійського Пакту, а її населення хоче принести жертву для „миру на волі", щоб не допустити до „невільничого миру", сказав норвезький премієр Ейнар Гергардсон у промові до 2,200 осіб норвезького роду, зібраних в залі Академії Музики в Бруклині з нагоди норвезького Дня Конституції. Він пригадав що мир, поєднаний з волею, кориниться серед норвежців від 17 травня 1814 року, коли то одобрено конституцію в Ейдсвол, яка забезпечила Норвегії незалежність від Данії і від шведського панування. На зібранні промовляв ще норвезький амбасадор Вільгельм Мунте де Моргенстірн. Свято Конституції відбувалося під протекторатом понад 50 норвезько-американських товариств. Вони святкували теж 60-річчя заснування норвезького тижневика „Нордікс Тіденде" в Бруклині. Його редактор, полк. Сіґвард І. Арнесен, був головою зібрання.

Протилежні Погляди Сенаторів на Терен Майбутньої Війни

Арден, Н. Й., 21 травня. — Тут почали сьогодні дискусію над закордонною американською політикою на форумі, скликанім університетом Колюмбія з Ню Йорку. На форумі, який триватиме цілий тиждень, промовлятимуть різні науковці і практичні політики та громадські діячі з усіх ділянок праці. Першого дня різко відзначилися погляди двох сенаторів, а саме республіканця Роберта А. Тефта і демократа Павла Г. Доґлеса. Тефт доводив, що для Америки нема різниці, де вона піде війною проти комуністів, отже навіть на Далекому Сході. Доґлес доводив, що це помилка, бо якщо б Росія зайняла Европу, тоді европейсські країни будуть працювати для оРсії і Росія стане такою сильною, як Америка. Крім того Америка втратить свої европейські бази проти Росії.

● **Французький уряд рішив** вислати окрему лікарську комісію, щоб провірити стан здоров'я засудженого на досмертне ув'язнення за співпрацю з німцями маршала Петена, що має вже 95 років.

ОБМЕЖИЛИ СТАЛЬ, 10,000 РОБІТНИКІВ ЗАЛИШИЛИСЬ БЕЗ ПРАЦІ

Дітройт. — Генрі Форд, президент корпорації свого імени, оприлюднює, що внаслідок обмеження постачання сталі для приватної продукції, треба буде звільнити з праці 10,000 робітників у його фабриках на два місяці. Він оправдує це тим, що не може дати всім робітникам затруднення, бо тоді кошти продукції піднеслися б понад вартість. Щоб затруднити їх при новій оборонній породукції, треба переустаткувати фабрики, отже тим часом не буде праці для продукційних робітників. Підприємство „Дженерал Моторс Корпорейшен" звільнило було недавно 12,000 робітників в наслідок переустаткування своїх фабрик, а тепер повторить це саме з уваги на обмеження постачання сталі. Корпорація Крайслера ще нічого не говорить про звільнення робітників з праці.

● **Західно-німецький канцлер д-р Аденауер** відвідає цього літа Британію на запрошення британського уряду. Він дістав теж запрошення на офіціяльні відвідини в Італії.

● **Кандидатуру на посадника Филаделфії** зголосив д-р Даніел А. Поллінґ, звісний міжнародний протестантський провідник. Він є редактором „Крисчісн Геральд-а"

ТАРЗАН, ч. 2599. До села вужо-людей.

„Що зробите з нами?" — запитався Тарзан гориба. „Ми поведемося гарно з тобою в нашому селі" — відповіло створіння.

„Тепер ми не можемо втекти. Може пізніше трапиться нагода" — прошептала Яна. Тарзан згодився на це.

„Ми вже готові" — скаав він до гориба.

Усадовившися на спинах горобóрів, вони почали подорож до села вужо-людей.